

Włodzimierz Olszewski

(Jaki?) Doktorat i co dalej? : rzecz o wysoko wykwalifikowanych specjalistach w społecznościach lokalnych

---

Pedagogika Szkoły Wyższej nr 2, 109-121

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Włodzimierz Olszewski

Dolnośląska Wyższa Szkoła

Przedsiębiorczości i Techniki w Polkowicach

**(Jaki?) Doktorat i co dalej?
Rzecz o wysoko wykwalifikowanych specjalistach
w społecznościach lokalnych**

Wprowadzenie

Źródłem rozwoju społeczności lokalnych mogą być czynniki wewnętrzne (endogeniczne), oddziałujące w granicach samego regionu oraz czynniki zewnętrzne (egzogeniczne), wynikające ze źródeł pozaregionalnych.

Do czynników aktywizacji rozwoju regionu we współczesnych przemianach społeczno-gospodarczych zalicza się: rozwój sfery instytucjonalnej gospodarki rynkowej, otoczenie biznesu, innowacyjność, klimat społeczny, inwestycje zagraniczne¹ czy też: infrastrukturę techniczną, kapitał ludzki, czynniki miękkie, w tym kapitał społeczny i innowacyjność².

Z punktu widzenia analizowanej problematyki szczególnie ważny jest kapitał ludzki (wiedza, umiejętność i kompetencje, zdolności innowacyjne jednostek) rozumiany jako wyposażenie regionu w zasoby wykwalifikowanej i wykształconej kadry, mającej wpływ na kreowanie nowatorskich działań. Ważną częścią kapitału mogą być osoby ze stopniem naukowym doktora, stanowiące w małych środowiskach lokalnych elitę naukową.

---

¹ Z. Chojnicki, T. Czyż, *Główne aspekty regionalnego rozwoju społeczno-gospodarczego*, w: *Rozwój regionalny i lokalny w Polsce w latach 1989–2002*, red. J. Parysek, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2004, s. 17.

² P. Churski, *Czynniki rozwoju regionalnego i polityka regionalna w Polsce w okresie integracji z Unią Europejską*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008, s. 33.

Zaprezentowane rozważania skupione są wokół modeli dochodzenia do doktoratu, stąd w tytule pojawia się pytanie: jaki doktorat jest preferowany i bardziej przydatny w społecznościach lokalnych (teoretyczny czy praktyczny)? Ponadto wskazują bariery dalszej kariery naukowej doktorów w środowiskach pozaakademickich oraz ich aktywności na rzecz zmian społecznych i kulturowych.

W publikacji podejmuję także próbę stworzenia typologii doktorów w środowiskach lokalnych. Zaprezentowane rozważania odnoszą się do subregionu polkowickiego i są swoistą analizą przypadku. Prezentowana tematyka wpisuje się w autorski cykl publikacji poświęcony edukacji w społecznościach lokalnych³.

Studia doktoranckie jako podstawowy model dochodzenia do stopnia naukowego?

W poszukiwaniu czynników sprawczych rozwoju społeczności lokalnych warto odnieść się do roli wysoko wykwalifikowanych specjalistów ze stopniem naukowym doktora. Na karierę zawodową po doktoracie tradycyjnie patrzy się przez pryzmat początku kariery naukowej (spojrzenie z perspektywy akademickiej), ale warto również spojrzeć na nią z perspektywy pozaakademickiej (spojrzenie z perspektywy rynkowej).

Tworzenie się społeczeństwa i gospodarki opartej na wiedzy (GOW) powoduje między innymi wzrost zapotrzebowania na pracowników wiedzy; wdrażanie idei LLL (*life long learning*); wyzwolenie aspiracji edukacyjnych w społeczeństwie powiązane z możliwością ich realizacji; rewolucję technologiczną (społeczeństwo informacyjne); wzrost roli kapitału intelektualnego jako najważniejszego zasobu nowoczesnej organizacji; rosnącą wolność jednostki dającą jej możliwość budowania ścieżki rozwoju osobo-

---

³ W. Olszewski, *Miejsce niepublicznej szkoły wyższej w rozwoju społeczności lokalnej polskich Łużyc*, w: *Lokalne problemy edukacyjne w perspektywie kształcenia w szkołach wyższych*, red. M. Adamczyk, T. Chmiel Wyższa Szkoła Menedżerska w Legnicy, Legnica 2011; idem, *Co może zrobić mała szkoła wyższa na rzecz rozwoju społeczności lokalnej?*, „Pedagogika Szkoły Wyższej” 2012, nr 2, idem, *W poszukiwaniu modelu uczelni lokalnej – studium przypadku*, w: *Społeczności lokalne. Problemy, zmiany, rozwój*, red. M. Adamczyk, A. Chmiel, Dolnośląska Szkoła Wyższa Przedsiębiorczości i Techniki w Polkowicach, Polkowice 2012, idem, *Lokalne centra wiedzy jako przestrzeń edukacyjna dla „imigrantów cyfrowych” w erze czasu wolnego*, „Studia Pedagogiczne” 2013, t. 66.

wego i zawodowego; dynamiczny rozwój nauki stwarzający pole do badań, zwłaszcza interdyscyplinarnych; umiędzynarodowienie działań; potrzebę uznania, szacunku; rosnący wpływ wykształcenia na jakość życia jednostki i społeczeństwa; konieczność podnoszenia kwalifikacji zawodowych, co skutkuje wzrostem atrakcyjności na rynku pracy. To moim zdaniem wybrane czynniki rosnącej liczby uczestników studiów doktoranckich i wypromowanych doktorów.

Według danych GUS w roku akademickim 1990/1991 było 2695 uczestników studiów doktoranckich, w roku akademickim 2000/2001 – 25 622 osoby podczas, gdy w roku akademickim 2012/2013 ich liczba wynosiła już 42 295 osób. To znaczy, że nastąpił wzrost o 1569% (!) w stosunku do 1990/1991 i o 165% w stosunku do 2000/2001. Dynamikę wzrostu uczestników studiów doktoranckich obrazuje tabela 1.

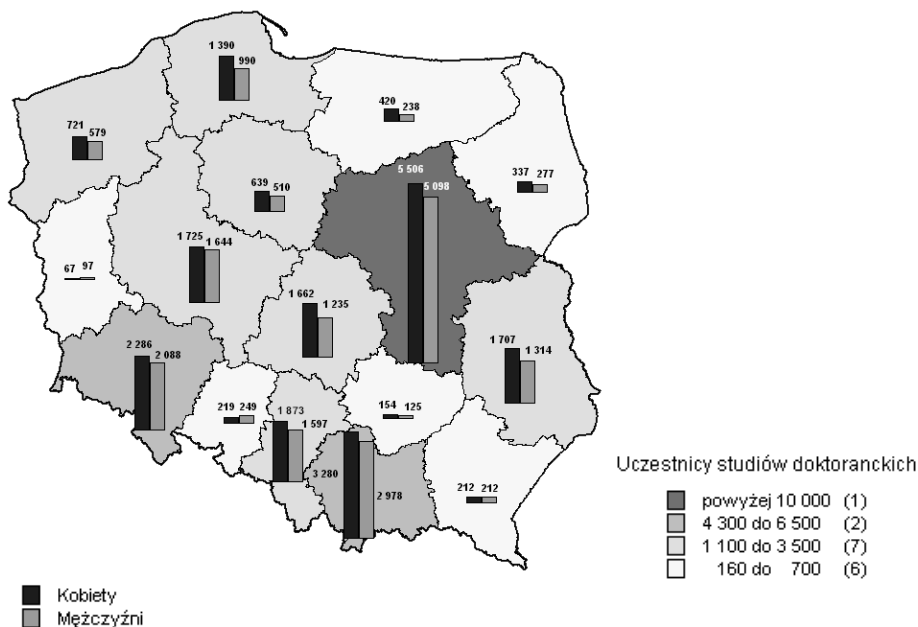
Tabela 1. Uczestnicy studiów doktoranckich

Rok akademicki	Uczestnicy studiów doktoranckich		
	ogółem	stacjonarnych	niestacjonarnych
1990/1991	2 695	1 926	769
1995/1996	10 482	6 779	3 703
2000/2001	25 622	18 882	6 740
2001/2002	28 345	21 455	6 890
2002/2003	31 072	23 451	7 621
2003/2004	32 054	23 626	8 428
2004/2005	33 040	23 027	8 949
2005/2006	32 725	23 169	9 556
2006/2007	31 831	21 567	9 378
2007/2008	31 814	22 171	9 643
2008/2009	32 494	22 531	9 963
2009/2010	35 671	25 127	10 544
2010/2011	37 492	27 066	10 426
2011/2012	40 263	29 943	10 320
2012/2013	42 295	32 998	9 297

Źródło: *Szkoły wyższe i ich finanse w 2012 roku*, GUS, Warszawa 2013.

Udział w studiach doktoranckich jest mocno zróżnicowany w skali kraju (rysunek 1). Najwięcej doktorantów studiowało w województwach: mazowieckim, małopolskim i dolnośląskim, najmniej w województwach:

lubuskim, świętokrzyskim i podkarpackim, przy czym dysproporcje między skrajnymi województwami są bardzo duże.

Rys. 1. Uczestnicy studiów doktoranckich według województw w roku akademickim 2012/2013

Źródło: *Szkoły wyższe i ich finanse w 2012 roku*, GUS, Warszawa 2013.

Godne odnotowania jest również to, że z wyjątkiem województw: opolskiego, lubuskiego i podkarpackiego w pozostałych przeważają na studiach doktoranckich kobiety, co wpisuje się w ogólny trend lepszego wykształcenia kobiet w Polsce.

Wśród kierunków studiów doktoranckich największym zainteresowaniem cieszyły się nauki humanistyczne (8,0 tys. uczestników), techniczne (6,9 tys. uczestników), ekonomiczne (4,9 tys. uczestników), społeczne (4,2 tys. uczestników), prawne (3,3 tys. uczestników), medyczne (3,1 tys. uczestników), natomiast najmniejszym – sztuki filmowe (44 uczestników) oraz sztuki teatralne (6 osób). Jednocześnie w roku 2012/2013 otwarto 5393 przewody doktorskie, to jest o 148 więcej niż w roku poprzednim (tabela 2).

Tabela 2. Studia doktoranckie według dziedzin nauki

Dziedziny nauki	Ogółem		Uczestnicy studiów doktoranckich				Liczba otwartych przewodów doktorskich	
			stacjonarnych		niestacjonarnych			
	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety
Chemiczne	1723	1091	1682	1060	41	31	287	174
Farmaceutyczne	339	232	307	214	32	18	62	50
Społeczne	4240	2571	2891	1874	1349	697	534	298
Fizyczne	1286	473	1266	470	20	3	176	58
Humanistyczne	7993	5037	7146	4502	847	535	1094	707
Leśne	140	53	87	41	53	12	13	6
Matematyczne	695	202	692	202	3	-	108	32
Medyczne	3064	2041	2515	1732	549	309	471	350
Ekonomiczne	4924	2496	1974	1091	2950	1405	338	169
Prawne	3335	1680	1264	617	2071	1063	343	143
Rolnicze	1755	1182	1618	1107	137	75	271	180
Techniczne	6893	2318	6402	2233	491	85	913	305
Teologiczne	1716	432	1340	372	376	60	261	49
Weterynaryjne	174	124	174	124	-	-	31	21
Kultury fizycznej	693	415	588	361	105	54	60	42
Biologiczne	1732	1171	1720	1162	12	9	241	164
Nauki o Ziemi	869	471	844	459	25	12	108	58
Nauki o zdrowiu	234	181	213	164	21	17	20	16
Sztuki plastyczne	256	187	146	106	110	81	35	28
Muzyczne	184	82	79	32	105	50	27	14
Teatralne	6	3	6	3	-	-	-	-
Filmowe	44	14	44	14	-	-	-	-

Źródło: *Szkoły wyższe i ich finanse w 2012 roku*, GUS, Warszawa 2013.

Wraz ze wzrostem zainteresowania uzyskiwaniem stopnia naukowego wzrasta liczba uczelni, które posiadają takie uprawnienia. Przywilej nadawania stopni naukowych w Polsce oprócz uczelni publicznych ma również 19 szkół wyższych niepublicznych (7 – uprawnień habilitacyjnych i 33 – doktorskich)⁴. Podobny trend daje się zaobserwować również w in-

⁴ Raport: *Akademickie uczelnie niepubliczne 2014*, „Perspektywy” 2014, nr 6-8 (143), s. 24.

nych krajach Europy i świata. Pomimo dużego wzrostu liczby doktorów nadal istnieje duże zapotrzebowanie na osoby ze stopniem naukowym. W grupie tej bezrobocie nie przekracza w większości krajów 2%. Wydaje się, że również w Polsce (mimo stosunkowo niskiego odsetka broniących dysertacje na studiach doktoranckich) będzie rosła dość dynamicznie liczba doktorów, zważywszy na szybki wzrost liczby uczestników studiów doktoranckich.

W dyskursie nad efektami kształcenia w toku studiów III stopnia oraz procesem dochodzenia do nich ścierają się poglądy preferujące tradycyjne formy i drogi z poglądami wskazującymi potrzeby zmian.

M. Czerepaniak-Walczak wskazuje trzy drogi pracy nad doktorem:

- a) zakorzenione w tradycji uniwersyteckiej swoiste terminowanie, asystentura, uczenie się od mistrza;
- b) eksternistyczna, wybierana przez praktyków, którzy chcą udoskonalić swoją praktykę poprzez integrację badania i działania oraz podnieść swój prestiż zawodowy, a czasem zrealizować ambicje i aspiracje zawodowe;
- c) studia doktoranckie, czyli formalnie zorganizowany w uczelni wyższej lub instytucie naukowo-badawczym 3- lub 4-letni cykl kształcenia, który kończy się publiczną obroną rozprawy doktorskiej⁵.

Na podstawie zaprezentowanych ścieżek dochodzenia do stopnia doktora można założyć, że pierwsza droga prowadzi do kariery akademickiej, druga – do specjalistycznej kariery zawodowej w środowisku pozauczelnianym, zaś trzecia droga nie jest jednoznacznym wskaźnikiem dalszej kariery.

A może doktorat praktyczny?

Wielu badaczy skupia swoją uwagę na analizie planów, programów, organizacji zajęć, egzaminach oraz efektach kształcenia na studiach dok-

---

⁵ M. Czerepaniak-Walczak, *Trzeci poziom edukacji akademickiej czy kształcenia młodych badaczy? Krajowe ramy kształcenia dla studiów doktoranckich*, „Studia Pedagogiczne. Komitet Nauk Pedagogicznych PAN” 2013, nr 66, s. 50.

toranckich w ramach KRK (Krajowych Ram Kwalifikacji) nie zawsze interesując się tym czy edukacja kończy się uzyskaniem stopnia naukowego. Tymczasem tylko niewielki odsetek studentów studiów III stopnia pisze dysertacje, a następnie je broni. Być może jest tak, że

studia doktoranckie cieszą się popularnością, gdyż idą za nimi pieniądze z resortu szkolnictwa. Uczelnie nie zawsze jednak interesują się tym, czy edukacja ta kończy się uzyskaniem stopnia naukowego⁶.

Dynamiczny wzrost liczby doktorów, spadające zapotrzebowanie na zatrudnienie ich w szkołach wyższych (niż demograficzny, racjonalizacja sieci uczelni w Polsce), narastający trend do wykorzystania osób ze stopniem naukowym doktora w sektorach pozaakademickich (występujący na Zachodzie i związany z GOW) stały się dla wielu przesłanką do uzyskiwania stopnia naukowego w trybie eksternistycznym i kariery zawodowej w społecznościach lokalnych.

Warto zatem wrócić do dyskusji na temat rozdziału doktoratów na tak zwane teoretyczne i praktyczne, gdyż jak pokazują dane z 2009 roku, w wielu państwach osoby ze stopniem naukowym doktora zatrudnione były w sektorze gospodarczym (na przykład USA 36%, Belgia 32%, Holandia 30% ogółu pracujących doktorów), rządowym (na przykład Węgry 32%, Hiszpania 29%, Łotwa 26%) czy w sektorze prywatnym (na przykład Holandia 18,5%, Belgia 10% czy USA 8%)⁷. Pogląd potwierdzający zapotrzebowanie na doktoraty praktyczne prezentuje na przykład Witold Bielecki, który stwierdza:

System kształcenia na poziomie doktorskim wymaga głębokiego przemyślenia i reformy. Potrzebny jest dziś podział na doktoraty typowo naukowe i praktyczne, które będą cenione przez firmy⁸.

Wykorzystując koncepcję kształcenia dualnego można by (tak myślę) bez szkody dla jakości doktoratu usytuować go w przemyśle/biznesie

---

⁶ *Doktoraci bez doktoratu*, Rzeczpospolita z 11 maja 2013 roku, s. 7.

⁷ *Making the Most of Knowledge. Key Findings of the OECD – KNOWINNO PROJECT on the Careers of Doctoral Holders*, http://www.oecd.org/sti/inno/CDH_FINAL_REPORT-.pdf (05.11.2014).

⁸ G. Raszewska, op.cit.

i pod kierunkiem promotora z uczelni oraz opiekuna w miejscu pracy realizować projekt badawczy na rzecz tego zakładu. Mam przekonanie, że taki model byłby korzystny dla obu stron, a nade wszystko dla doktoranta, któremu pracodawca mógłby sfinansować przewód, a co ważniejsze wykorzystać jego wyniki w praktyce.

Doktorzy w środowisku lokalnym – metodologia badań własnych

Analizując zagadnienia dynamicznego wzrostu liczby doktorantów, ścieżek dochodzenia do doktoratu oraz wzrostu zatrudnienia osób ze stopniem naukowym w sektorze pozaakademickim zostałem zainspirowany do namysłu jak przedmiotowe zagadnienia kształtują się w środowisku lokalnym. Dla odpowiedzi na tytułowe pytanie przeprowadziłem wywiady pogłębione, w toku których chciałem uzyskać odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

1. Jaka drogę dochodzenia do stopnia naukowego obrali badani doktorzy?
2. Gdzie zatrudnieni są badani doktorzy i czy mają/mieli problem ze znalezieniem pracy?
3. Jaki jest stopień aktywności naukowej, zawodowej i społecznej członków badanej populacji?
4. Jak kształtują się aspiracje i plany dalszego rozwoju naukowego badanej grupy?

Pozyskane w toku wywiadów informacje miały zdiagnozować stan przedmiotowego zagadnienia oraz być pomocne w podjęciu próby stworzenia typologii doktorów w społeczności lokalnej.

Obszar badawczy to subregion polkowicki (tożsamy z powiatem polkowickim), a populacja badawcza to osoby posiadające stopień naukowy doktora i zamieszkałe na stałe w powiecie. W trakcie badań udało się zidentyfikować 15 osób ze stopniem naukowym doktora oraz kolejnych 5 osób, które podjęły działania na rzecz uzyskania doktoratu (w tym 3, które mają otwarty przewód). Większość doktorów (9 osób), według taksonomii Marii Czerepaniak-Walczak, skorzystało z eksternistycznej drogi dochodzenia do stopnia naukowego (60%), a 6 osób ukończyło studia doktoranckie.

Potwierdzeniem faktu, że osoby ze stopniem naukowym doktora nie mają problemu z zatrudnieniem, zwłaszcza gdy w środowisku lokalnym lub w jego sąsiedztwie funkcjonuje uczelnia, jest to, że spośród badanych, 9 osób zatrudnionych jest w dwóch miejscach pracy. Tylko jedno miejsce pracy mają trzej księża, jeden z badanych, który zajmuje wysokie stanowisko kierownicze w niemieckim koncernie motoryzacyjnym w LSSE (Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej) oraz dwóch nauczycieli. 9 doktorów zatrudnionych jest w uczelniach niepublicznych (w tym 3 osoby w dwóch uczelniach), 2 osoby w uczelniach publicznych (na pierwszych etatach). Z przemysłem związane są 3 osoby, a 2 prowadzą własną działalność gospodarczą lub usługową. Należy także odnotować w tym miejscu, że 4 spośród 5 doktorantów pracuje zawodowo. W Powiatowym Urzędzie Pracy w Polkowicach nie ma i nie było w ostatnich 3 latach ani jednego zarejestrowanego bezrobotnego doktora.

Doktorat i co dalej?

Odnosząc się do kontynuowania kariery naukowej, 5 doktorów odpowiedziało twierdząco, natomiast 10 osób nie wykazało aspiracji, które miałyby zostać zwieńczone habilitacją. Jeden z badaczy stwierdził: „W moim miejscu pracy rozwój naukowy sformalizowany uzyskaniem habilitacji jest mi do niczego niepotrzebny. Ponieważ nie jestem związany z żadnym ośrodkiem akademickim i «silnym» środowiskiem naukowców, byłoby to bardzo trudne” (mężczyzna w wieku powyżej 50 lat z miasta do 20 tysięcy mieszkańców).

Pozyskane w trakcie wywiadów wypowiedzi wskazują na dużą aktywność członków badanej populacji na rzecz przemian indywidualnych oraz rozwoju osobowego i zawodowego (edukacja formalna i nieformalna, na przykład kursy, seminaria, samokształcenie). Charakterystyczne są tu wypowiedzi: „praca nad dysertacją rozwinęła mnie intelektualnie, pozwoliła na krytyczną ocenę badanej rzeczywistości i to pozostało mi do dziś, a nade wszystko wyzwoliła ciągłą chęć zdobywania nowej wiedzy”, mówi mężczyzna w wieku 35–40 lat z miasta powyżej 20 tysięcy mieszkańców, a inna osoba zauważa: „doktorat wpłynął niewątpliwie na jakość mojego życia i wyzwolił chęć ciągłego doskonalenia” (mężczyzna w wieku 33 lat z miasta powyżej 20 tysięcy mieszkańców).

Ważne dla rozwoju społeczności lokalnej jest to, że około 40% badanej populacji zaangażowane jest na rzecz przemian zbiorowych poprzez działalność w organizacjach, stowarzyszeniach, wolontariacie, obszarze edukacji, doradztwie i tym podobnych.

Rozważając społeczne aspekty doktoratu w małych społecznościach lokalnych, warto zauważyć ich pozytywne wymiary. Niewątpliwie należy do nich łamanie barier i stereotypów, a nawet swoistych kompleksów „prowincjonalności”; wytyczanie ścieżek, a nawet wyznaczanie modelu „kariery” edukacyjnej; wykorzystywanie zasobów wiedzy i umiejętności w pracy zawodowej, a poprzez to stawanie się liderami wdrażającymi innowacyjne rozwiązania w sferze organizacji, zarządzania i w procesie technologicznym; kreowanie i animowanie różnorodnych działań społecznych i obywatelskich wpływających na rozwój społeczności lokalnej; tworzenie lokalnych elit intelektualnych mogących stanowić pewien wzorzec dla obywateli tych społeczności. Oczywiście to tylko wybrane pozytywy.

Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że doktor w środowisku lokalnym może stanowić zagrożenie dla istniejących ustabilizowanych, skostniałych struktur lokalnej władzy i nawet najlepsze intencje oraz chęć działań społecznych, zawodowych czy prorozwojowych będą marginalizowane, a nawet zwalczane.

Dotychczasowy wywód dotyczy dróg dochodzenia do doktoratu, funkcjonowania na rynku pracy osób ze stopniem naukowym oraz społecznych aspektów uczestnictwa w środowisku lokalnym. Nawiązując do tytułu niniejszego tekstu, mimo zdiagnozowanego, stosunkowo małego zainteresowania dalszą karierą naukową, nie da się pominąć (tak sędzę) wskazania barier dla dalszej kariery naukowej doktorów w społecznościach lokalnych. Do najważniejszych zaliczam:

- a) mentalne – brak dalszych aspiracji naukowych, poczucie zrealizowania swoich ambicji, osiągnięcie prestiżu zawodowego;
- b) prawne – uregulowania prawne faworyzujące doktorów z dużych ośrodków akademickich, kierowane tylko dla nauczycieli akademickich bądź wymagające afiliacji uczelni (na przykład doświadczenie dydaktyczne uzyskane w uczelniach publicznych – prawie zawsze akademickich, pełnienie funkcji promotora pomocniczego, kierowanie projektami badawczymi, staże międzynarodowe, publikowanie w renomowanych czasopismach naukowych);

- c) organizacyjne – trudność pogodzenia pracy zawodowej z karierą naukową, brak w środowisku lokalnym uczelni, co często uniemożliwia kontakt i współpracę z kadrami naukowymi;
- d) finansowe – brak środków na udział w konferencjach, seminariach, wyjazdach zagranicznych, publikowanie swoich prac czy opłatę za postępowanie habilitacyjne, będące kolejnym szczeblem ścieżki naukowej.

Zaprezentowane rozważania oraz uzyskane wypowiedzi pozwoliły mi na podjęcie próby stworzenia typologii doktorów w środowisku lokalnym. Do tworzonego profilu przyjąłem następujące kryteria: aktywność naukowo-badawcza, publikacje, miejsce pracy, dalsze aspiracje naukowe, aktywność społeczna. W konsekwencji zaproponowałem 4 typy doktorów (tabela 3).

Tabela 3. Typologia doktorów w środowisku lokalnym

Kryterium	Typ doktora			
	Doktor „spełniony”	Doktor badacz-naukowiec	Doktor lider/specjalista w przemyśle	Doktor biznesmen
Aktywność naukowo-badawcza	Brak lub znikoma	Duża (publikacje, starania o granty naukowe, stypendia)	Działa w zespołach rozwojowo-badawczych (często im przewodzi), uczestniczy w rozwiązywaniu problemów produkcyjnych, innowacje, patenty	Mała (kompetencje – wiedza i umiejętności wykorzystywane dla rozwoju siebie i firmy)
Publikacje	Brak lub rzadko	Dużo	Rzadko	Brak lub rzadko
Miejsce pracy	Szkoły w systemie oświaty, administracja, jednostki samorządu terytorialnego, organizacje non-profit	Uczelnie, instytuty naukowo-badawcze, <i>think tanki</i>	Zakłady przemysłowe, parki technologiczne	Własna działalność gospodarcza
Aspiracje naukowe	Brak	Zdecydowanie tak	Umiarkowane	Umiarkowane lub brak
Aktywność społeczna	Wysoka	Umiarkowana	Umiarkowana lub niska	Umiarkowana lub niska

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawiona typologia jest tylko pewną propozycją wypracowaną w toku badań w jednej ze społeczności lokalnych. Nie pretenduje do uniwersalnej, ale może być inspiracją do dalszych poszukiwań badawczych.

Zakończenie

Przeprowadzone badania, choć w mikroskopijnym wymiarze pozwalają na sformułowanie następujących wniosków:

1. Większość doktorów w subregionie polkowickim korzystała z ekster-nistycznej drogi pracy nad dysertacją.
2. Doktorzy w badanej społeczności lokalnej znajdują bez większych problemów zatrudnienie, często zatrudnieni są w dwóch miejscach pracy.
3. Z uwagi na trudności w znalezieniu satysfakcjonującej pracy w środowiskach wielkomiejskich (zwłaszcza w akademickich uczelniach publicznych) rośnie zainteresowanie zatrudnieniem doktorów w subregionie polkowickim, postrzeganym jako obszar dynamicznych zmian i rozwoju.
4. Badani doktorzy (w ich ocenie) dobrze radzą sobie w każdej pracy ze względu na uzyskane w toku pracy nad dysertacją różnorodne kompetencje.
5. Doktorzy objęci badaniem wykazują dużą aktywność zawodową, ale niższą społeczną. Przyczyniają się do zmiany społecznej i kulturowej badanej społeczności lokalnej.
6. Większość badanych nie wykazuje aspiracji do dalszej kariery naukowej.
7. W przepisach o stopniach i tytule naukowym, a przede wszystkim w postępowaniu habilitacyjnym, warto uwzględnić uwarunkowania społeczności lokalnych, w których pewne wymogi są bardzo trudne do spełnienia.
8. Badani doktorzy wzmacniają potencjał intelektualny, stanowią elity społeczności lokalnej, ale są niedostatecznie wykorzystywani dla rozwoju tej społeczności.
9. Należy spodziewać się coraz większej liczby doktorów w społecznościach lokalnych i warto wykorzystać ich kompetencje dla rozwoju małych ojczyzn.
10. Należy przewartościować tradycyjne myślenie o doktorach jako pracownikach naukowych, zatrudnianych w uczelniach na rzecz postrzegania ich jako pracowników wiedzy wykorzystywanych w sferze biznesu, przemysłu i usług.

11. Warto wznowić dyskurs o doktoratach praktycznych, powstających na przykład w ramach tak zwanej koncepcji Industrial Doctorate (nawiązującej do kształcenia dualnego), które mogą być szczególnie cenne dla rozwoju społeczności lokalnych.

Słowa kluczowe: *społeczeństwo wiedzy, studia doktoranckie, bariery kariery naukowej w społecznościach lokalnych, typologia doktorów*

**(WHAT?) PHD AND WHAT NEXT?
THE CASE ON HIGHLY-QUALIFIED SPECIALISTS
INSIDE THE LOCAL SOCIETIES**

Summary

When searching for the internal developmental dominants of the local societies, it is crucial to focus on highly-qualified specialists with the scientific degree. The reflections presented in the article are focused on the models of obtaining the doctorate degree, indicating the barriers for further scientific career of the doctors from the outside of the academic environments as well as their activity aiming at introducing the social and cultural changes.

I do also try to create the typology of doctors inside the local societies. The said reflections are related to the Polkowice sub-region and are the case study itself.

Keywords: *the society of knowledge, PhD studies, the barriers of the scientific career inside the local societies, the typology of doctors*

Translated by Włodzimierz Olszewski